

"دستور العمل ایجاد واحد مشاوره شیردهی"

استنادات قانونی:

این دستورالعمل به استناد قانون تشکیل وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، قانون تشکیلات و وظایف وزارت متبوع و قانون مربوط به مقررات امور پزشکی و دارویی و موادخوراکی و آشامیدنی مصوب سال 1334 و اصلاحات بعدی، به شرح ذیل تدوین گردید:

فصل اول (تعاریف

ماده ۱- وزارت: در این دستورالعمل با رعایت اختصار به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی "وزارت" اطلاق می شود.

ماده ۲- واحد: به واحد مشاوره شیردهی "واحد" اطلاق می شود. واحد محلی است که طبق ضوابط و مقررات وزارت، جهت انجام خدمات مشاوره تغذیه با شیر مادر، حمایت مادر و شیرخوار برای شروع و تداوم تغذیه با شیر مادر و مراقبت های تغذیه ای شیرخوار سالم (اعم از رسیده یا نارس) یا شیرخوار با شرایط خاص (از قبیل لب شکری، شکاف کام، کوتاهی بند زبان، هیپوتون، سن درم داوون) مطابق با حدود اختیارات تعیین شده مندرج در این دستورالعمل توسط بیمارستان ها (اعم از دولتی و غیر دولتی)، مراکز بهداشتی درمانی، درمانگاه های عمومی و دفاتر کار مامایی دایر گردد. واحدهای مشاوره فقط مجاز به ارائه خدمات طبق ضوابط و مقررات وزارت بر اساس شرح وظایف مندرج در این آیین نامه می باشند.

ماده ۳- مادر: به خانمی اطلاق می شود که باردار یا دارای فرزند زیر ۲ سال است.

ماده ۴- شیرخوار: به کلیه کودکان زیر ۲ سال "شیرخوار" اطلاق می شود.

ماده ۵- مشاور: "مشاور یا مشاور شیردهی" به شخصی اطلاق می شود که در این واحد، خدمات مشاوره تغذیه با شیر مادر را ارائه می کند و دوره مصوب مشاوره شیردهی و سایر دوره های پیش نیاز را گذرانده و دارای گواهینامه معتبر مورد تایید وزارت باشد.

تبصره: مشاورین واحد (بجز پزشکان) الزاما باید خانم باشند.

فصل دوم (اهداف

ماده ۶- هدف کلی:

تامین، حفظ و ارتقاء سطح سلامت مادر و شیرخوار از طریق آموزش و ارائه خدمات مشاوره تغذیه با شیر مادر و اقدامات قبل، حین و بعد از تولد، تشخیص به هنگام مشکلات شیردهی و مدیریت آن و اقدامات ارتقایی در جهت ارتقای شاخص های تغذیه با شیر مادر

ماده ۷- اهداف اختصاصی:

- ۱-۷ ارائه مشاوره و توانمند سازی پدر و سایر افراد خانواده جهت حمایت از مادر و شیرخوار
- ۲-۷ توانمندسازی مادران جهت اقدام مناسب در روبرو شدن با مشکلات شیردهی و ارتقای سطح سلامت خود و خانواده
- ۳-۷ ارائه مشاوره تغذیه ای به مادر در خصوص تغذیه مطلوب مادر و شیرخوار
تبصره: این اقدام شامل مشاوره های تخصصی تغذیه و رژیم درمانی نمی باشد.
- ۴-۷ پیشگیری از سوء تغذیه مادر و شیر خوار
- ۵-۷ کاهش هزینه های بهداشتی، درمانی جامعه
- ۶-۷ حفظ و ارتقای رشد و تکامل شیرخواران
- ۷-۷ تشویق مادران آموزش دیده جهت آموزش گروه همسان

فصل سوم) الزامات ایجاد واحد :

ماده ۸- ایجاد واحدهای مشاوره شیردهی در کلیه شهرستانهای کشور با رعایت ترتیب ذیل الزامی است:

۱-۸) ایجاد واحدهای مشاوره شیردهی در بخش درمان:

- ۱-۱-۸ در بیمارستان هایی که بیش از ۳۰۰۰ زایمان در سال داشته باشند و نیز در بیمارستان های سطح ۳ (بر اساس سطح بندی خدمات مادر و نوزاد) ایجاد واحد مشاوره به صورت شبانه روزی الزامی است و در هر شیفت کاری حضور یک نفر مشاور واجد صلاحیت های مندرج در این دستورالعمل ضروری است.
- ۲-۱-۸ در بیمارستان هایی که بین ۱۰۰۰ تا ۳۰۰۰ زایمان در سال داشته باشند و نیز در بیمارستان های سطح ۲ (بر اساس سطح بندی خدمات مادر و نوزاد) ایجاد واحد مشاوره در شیفت های صبح و عصر الزامی است و در هر شیفت کاری حضور یک نفر مشاور واجد صلاحیت های مندرج در این دستورالعمل ضروری است.
- ۳-۱-۸ در بیمارستان هایی که کمتر از ۱۰۰۰ زایمان در سال داشته باشند و نیز در بیمارستان های سطح ۱ (بر اساس سطح بندی خدمات مادر و نوزاد) ایجاد واحد مشاوره الزامی نیست و تصمیم گیری به عهده معاون درمان شهرستان است. در هر شیفت کاری حضور یک نفر مشاور واجد صلاحیت های مندرج در این دستورالعمل ضروری است.
- ۴-۱-۸ درمانگاه هایی که دارای بخش مامائی هستند، با ارائه درخواست به معاونت درمان دانشگاه/ دانشکده علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی و در صورت رعایت ضوابط این دستورالعمل می توانند در بخش مامائی به ارائه این خدمات بپردازند.
- ۵-۱-۸ خدمات مشاوره شیردهی در دفاتر کار مامائی با رعایت کلیه ضوابط و وظایف قید شده در این دستورالعمل قابل ارائه است.

۲-۸) ایجاد واحدهای مشاوره شیردهی در بخش بهداشت بر حسب جمعیت (طبق آخرین آمار رسمی مرکز آمار ایران):

۸-۲-۱ در شهرستان های با جمعیت کمتر از ۵۰۰۰۰۰ نفر، ایجاد یک واحد مشاوره شیردهی در مرکز بهداشتی درمانی الزامی است.

۸-۲-۲ در شهرستان های با جمعیت بیش از ۵۰۰۰۰۰ نفر، به ازای هر ۵۰۰۰۰۰ نفر جمعیت مازاد ایجاد یک واحد مشاوره شیردهی در مرکز بهداشتی درمانی الزامی است.

تبصره ۱- تاییدیه واحدهایی که در مراکز بهداشتی درمانی ایجاد می شوند به عهده معاونت بهداشتی دانشگاه و تاییدیه واحدهایی که در بیمارستان و درمانگاه ها ایجاد می شوند به عهده معاونت درمان دانشگاه می باشد.

تبصره ۲- نظارت بر عملکرد واحد، به عهده معاونت بهداشت/درمان دانشگاه/ دانشکده علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی و در صورت لزوم، کارشناسان مرتبط ستاد وزارتی می باشد.

ماده ۹- فضای فیزیکی، تجهیزات و نیروی انسانی مورد نیاز واحد بر اساس ضوابط این دستورالعمل و استانداردها و دستورالعمل های مربوطه باید قبل از شروع بکار واحد توسط کارشناسان ذیربط معاونت بهداشت/درمان دانشگاه/ دانشکده مربوطه مورد بازرسی، ارزیابی و تأیید قرار گیرد، در غیر این صورت تاییدیه ایجاد واحد صادر نخواهد شد.

فصل چهارم)نیروی انسانی(شرایط ارائه دهندگان خدمات مشاوره شیردهی)

ماده ۱۰- مشاور باید از دارندگان یکی از مدارک ذیل باشد:

ماما یا پرستار با مدرک لیسانس یا مقاطع بالاتر یا پزشک عمومی دارای حداقل ۳ سال سابقه کار مرتبط با تغذیه با شیر مادر با تأیید معاونت درمان/بهداشت دانشگاه مربوطه که دوره های معتبر مشاوره شیردهی و دوره های پیش نیاز را گذرانده باشد.

تبصره ۱: دوره معتبر مشاوره شیردهی و گواهی نامه مربوطه و سایر دوره های پیش نیاز و شرایط احراز آن توسط وزارت تعیین می گردد.

تبصره ۲: کارشناسان مامایی جهت ارائه خدمت در دفاتر کار مامایی مشروط به گذراندن کلیه دوره های مصرح در این دستورالعمل و کسب گواهی مربوطه، نیاز به ارائه گواهی سابقه کار ندارند.

تبصره ۳: ۳ سال سابقه کار مرتبط برای پرستاران، عبارت از حداقل ۳ سال کار در بخشهای NICU، کودکان، نوزادان و PICU می باشد

فصل پنجم) فضای فیزیکی

ماده ۱۱- حداقل فضای مورد نیاز جهت تاسیس واحد ۲۰ متر مربع شامل اتاق مشاوره و معاینه با در نظر گرفتن حداقل ۱۵ متر فضا برای استقرار مشاور، معاینه، نگهداری مدارک پزشکی و بایگانی(کاغذی یا الکترونیک) و سرویس بهداشتی می باشد.

تبصره ۱- ترجیحا فضای اتاق آموزش و مشاوره، فضای مجزائی از فضای اداری در نظر گرفته شود.
تبصره ۲- استفاده از فضاهای مشترک مانند سرویس بهداشتی و اتاق انتظار در صورت ارتباط منطقی با سایر فضاهای بیمارستان/مرکز بهداشتی درمانی/درمانگاه بلامانع است.

فصل ششم) تجهیزات

ماده ۱۲- حداقل تجهیزات مورد نیاز عبارتند از:

خط تلفن مستقل و امکان استفاده از اینترنت

رایانه و پرینتر

دستگاه ویدئو سی دی- دی وی دی

تلویزیون رنگی حداقل ۲۱ اینچ

وایت برد

میز و صندلی

تخت و تشک مربوطه، جهت آموزش شیردهی به مادر

کپسول اکسیژن با تجهیزات کامل

*آمبو بگ

*AIRWAY (اندازه های مناسب شیر خواران)

وسایل دوشیدن شیر شامل شیردوش برقی، شیردوش دستی، رابط نوک پستان، پوشش محافظ نوک پستان، سرنگ ۲۰

سی سی برای اصلاح نوک سینه، ظروف ذخیره شیر و جمع آوری شیر درب دار، فنجان، لوله معده در اندازه های ۵ الی ۶،

سپالمنتر، به تعداد مناسب برحسب فعالیت و تعداد پرسنل هر مرکز

ماکت نوزاد و ماکت پستان

دستگاه استریل کننده بطری و ظروف شیر (Vaporizer) و وسایل شستشوی بطری از قبیل برس و..

*دستگاه ساکشن

گوشی پزشکی

ترازوی بزرگسال (ترجیحا دیجیتالی)

ترازوی کودک (ترجیحا دیجیتالی)

ترموتر

DC و فیلم های آموزشی به تائید وزارت

پوستر و پمفلت، کتاب و جزوات آموزشی مربوطه

فایل برای نگهداری پرونده ها

صندلی راحتی مبلی و مناسب شیردهی برای مادران به همراه زیر پایی

بالش و ملحفه یکبار مصرف به تعداد

قدسنج شیرخوار

متر استاندارد برای اندازه گیری دور سر و دور بازو

کارت رشد، فرم مشاهده شیردهی، فرم شرح حال و غربالگری، فرم پی گیری

سی دی، کاغذ و لوازم التحریر به حد کافی

تبصره ۱- با توجه به لزوم شست و شوی وسایل، تعبیه سینک شست و شو با لوله کشی مناسب و بهداشتی در این فضا الزامی است.

تبصره ۲- وجود موارد ستاره دار در واحدهای واقع در بیمارستان، الزامی است.

فصل هفتم) شرح وظایف و حدود اختیارات مشاور

ماده ۱۳- وظایف ارائه دهندگان مشاوره شیردهی به منظور موفقیت مادر در شیردهی به شرح زیر است :

۱) اقدامات قبل از تولد:

- آموزش اهمیت تغذیه مادر در دوران بارداری و شیردهی
- آموزش مادر در زمینه نقش و اهمیت تغذیه کودک با شیرمادر بر سلامت مادر و شیرخوار (کوتاه مدت و درازمدت) بر اساس راهنمای آموزش مادران در دوران بارداری
- آموزش مادر در زمینه اهمیت تماس پوستی زود هنگام مادر و نوزاد و اهمیت اولین تغذیه با آغوز طی ساعت اول تولد
- مشاهده پستان ها به منظور ارائه اطلاعات و راهنمایی های لازم
- آموزش نحوه در آغوش گرفتن شیرخوار و طرز شیردادن با استفاده از عروسک

۲) اقدامات حین تولد: (در مورد واحدها و مشاورینی که در بیمارستان های واجد بخش های زایمانی مستقر هستند)

- رعایت کامل مفاد دستورالعمل کشوری "شروع تغذیه با شیر مادر در ساعت اول زندگی (ابلاغی معاون محترم سلامت ۱۳۸۷/۲/۲۹ به شماره نامه ۲/۱۱۲۵۹ ب س) به شرح ذیل الزامی است:

۱-۲ اقدامات لازم که قبل از مرحله زایمان انجام شود.

۲ ۴ اقدامات لازم که در شرایط زایمان طبیعی انجام شود.

۲ ۴ اقدامات لازم که در شرایط سزارین انجام شود.

- پایش اجرای مفاد دستورالعمل در اطاق زایمان مرکز درمانی بر اساس چک لیست مربوطه و ارائه گزارش مستند هر ۶ ماه یکبار به کمیته بیمارستانی شیر مادر و رییس بیمارستان (۳)

۳) اقدامات بعد از تولد:

- ویزیت مادر در اولین فرصت بعد از زایمان، ارائه آموزش های لازم طی دوران نقاهت پس از زایمان در بیمارستان و تسهیل شرایط تغذیه نوزاد از پستان مادر
- مشاوره با پدر در اولین فرصت بعد از زایمان
- پی گیری انجام هم اطاقی مادر و نوزاد
- ملاقات مادر در روز سوم تا پنجم پس از زایمان همزمان با غربالگری نوزاد از نظر نحوه شیردادن
- انجام مشاوره های حضوری یا تلفنی و پاسخ به پرسش های مادران و راهنمایی آنان در حد شرح وظایف تعیین شده
- انجام مشاوره با سایر اعضاء خانواده در موارد ضروری
- تشخیص به هنگام مشکلات احتمالی شیردهی و اقدام در جهت رفع مشکلات ایجاد شده برای مادر یا شیرخوار در حد شرح وظایف و ارجاع موارد پرخطر
- غربالگری رشد و تکامل کودک بر اساس استاندارد کشوری
- ارجاع به مراکز درمانی مناسب در موارد نیاز مادر یا شیرخوار
- پیگیری موارد مشاوره شده برای اطمینان یافتن از رفع مشکلات احتمالی شیردهی (تلفنی، حضوری یا در صورت امکان ویزیت در منزل)

تبصره ۱: در صورت ارائه خدمات مشاوره ای در منزل، رعایت الزامات بخشنامه شماره ۶/۳۵۵۴۷/س مورخ ۸۴/۵/۹ (آیین نامه مصوب مراکز ارائه خدمات و مراقبتهای بالینی در منزل) الزامی است.

- آموزش و راهنمایی های لازم در زمینه نحوه شروع و ادامه تغذیه تکمیلی
- تهیه و توزیع مطالب آموزشی در زمینه تغذیه با شیر مادر و تغذیه تکمیلی با رعایت استاندارد های مورد تایید کمیته کشوری ترویج تغذیه با شیر مادر

تبصره ۲: تشکیل پرونده، تکمیل فرم های آماری، ارسال جمع بندی اطلاعات به سطوح بالاتر، بایگانی و نگهداری مدارک مراجعین به واحد الزامی است.

تبصره ۳: نگهداری پرونده ها به صورت دستی یا رایانه ای، حداقل به مدت پنج سال در واحد الزامی است.

فصل هشتم) تخلفات

ماده ۱۴- مشاورین، منحصراً" باید در موسسات پزشکی دارای پروانه های قانونی، مراکز بهداشتی درمانی یا دفاتر کار دارای مجوز از سازمان نظام پزشکی، وظایف مقرر در این دستورالعمل را انجام دهند. در غیر این صورت، با توجه به تبصره ۲ ماده واحده قانون چگونگی تعیین وظایف و صلاحیت شاغلین حرفه های پزشکی و وابسته به آن مصوب سال ۱۳۷۶ و نیز قانون مربوط به مقررات امور پزشکی و دارویی و مواد خوردنی و آشامیدنی با متخلفین برخورد خواهد شد. این آئین نامه مشتمل بر ۸ فصل، ۱۴ ماده و ۱۳ تبصره از تاریخ تصویب و ابلاغ لازم الاجرا است. بدیهی است کلیه دستورالعمل ها، آیین نامه ها و بخشنامه های مغایر با آن لغو می گردد.

وزیر بهداشت،

